

УДК 811.161.2'27:355.01

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/82-1-46>**Марія ВАКУЛИЧ,**

orcid.org/0000-0002-1429-8237

молодший науковий співробітник відділу романських, германських та балтійських мов
 Інституту мовознавства імені О. О. Потебні Національної академії наук України
 (Київ, Україна) mbowuar@gmail.com

МОВНИЙ ЛАНДШАФТ КИЄВА В ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

У статті простежено динаміку змін лінгвістичного ландшафту м. Києва упродовж 2023–2024 рр. Визначено мовні особливості надписів, маркованих воєнною тематикою. Зауважено зникнення актуальних у 2022 р. текстів: «Доброго вечора, ми з України!», «Чорнобаївка – росія 26 : 0» і т. д. Підкреслено, що всі проаналізовані надписи майже без виключення українськомовні, відзначено поширення англомовних текстів. Виокремлено низку рис, притаманних текстам, розташованих у публічному просторі міста: активізацію лексем, які стосуються воєнної тематики (дрони, гранатомет, штурмовик, бригада, піхота, фронт); зростання кількості використання англійської мови («The Evil Empire Must Fall»; «Free Azovstal defenders»; «Defend your tradition»); вживання адаптованих англізмів (скам, донатний, мілітарі); творення неологізмів (загранатометь, контрнастрій, добротовари, добродонат, геройкар, фурорний); повернення слів з пасивного стану лексикону (окупований, цивільний, мобілізація, тиловик); появу лексем герой, героїчний (що є результатом усвідомлення і прийняття травматичних подій і втрат внаслідок війни, а також засвідчує залучення мовного ландшафту до практик меморіалізації; в онімному інвентарі писемного простору міста з'явилися позивні військових («Одіссей», «Чака», «Мирний», «Слендер», «Корнет»); активність абстрактної лексики на позначення етичних категорій (перемога, свобода, стійкість, незламність, воля, сила); у зафіксованих надписах і текстах із вулиць м. Києва яскраво видно смислову опозицію «свій / чужий», що проявляється у вживанні займенників (ти/ твої, наш, свій); як прояв механізму мовної економії фіксуємо масове вживання аббревіатур; у публічному просторі обсягнутої лексики, мови ненависті майже не зауважуємо. Мовний ландшафт міста демонструє, наскільки соціум живе у мові, і як мова говорить про соціум.

Ключові слова: мовний ландшафт, англізм, лексика, займенник, аббревіатура, мова ненависті, неологізм.

Mariia VAKULYCH,

orcid.org/0000-0002-1429-8237

Junior scientist at the Department of Romance, Germanic and Baltic Languages
 O. O. Potebnia Institute of Linguistics of National Academy of Sciences of Ukraine
 (Kyiv, Ukraine) mbowuar@gmail.com

LANGUAGE LANDSCAPE OF KYIV DURING THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

The article traces the dynamics of changes in the linguistic landscape of Kyiv in 2023–2024. The linguistic peculiarities of inscriptions labeled with military themes are identified. The disappearance of texts relevant in 2022 is noted: «Доброго вечора, ми з України!», «Чорнобаївка – росія 26 : 0» etc. The analysis highlights that almost all the inscriptions are in Ukrainian, with an increasing presence of English-language text. A number of features inherent in the texts located in the public space of the city are highlighted: activation of lexemes related to military topics (дрони, гранатомет, штурмовик, бригада, піхота, фронт); increase in the use of English («The Evil Empire Must Fall»; «Free Azovstal defenders»; «Defend your tradition»); use of adapted anglicisms (скам, донатний, мілітарі); the creation of neologisms (загранатометь, контрнастрій, добротовари, добродонат, геройкар, фурорний); the revival of passive voice (окупований, цивільний, мобілізація, тиловик); the emergence of the lexemes герой, героїчний (which is the result of the awareness and acceptance of traumatic events and losses as a result of the war, and also testifies to the involvement of the linguistic landscape in memorialization practices); the inclusion of military call signs («Одіссей», «Чака», «Мирний», «Слендер», «Корнет») appeared in the onomastic inventory of the city's written landscape; an increase in abstract vocabulary to denote ethical categories (перемога, свобода, стійкість, незламність, воля, сила); in recorded inscriptions and texts of Kyiv streets, we clearly see the semantic opposition «friend or foe», evident in the use of pronouns (ти/ твої, наш, свій); as a manifestation of the mechanism of linguistic economy, we record the massive use of abbreviations; in the public space, we hardly notice obscene vocabulary and hate speech. The linguistic landscape of Kyiv demonstrates how society lives within the language and how language speaks about the society.

Key words: linguistic landscape, anglicism, vocabulary, pronoun, abbreviation, hate speech, neologism.

Постановка проблеми. У час Великої війни мовний ландшафт м. Києва як столиці держави, яка збройно відстоює свою незалежність, є дзеркалом суспільних наративів і ідеологем, відображає

громадянські цінності та ідеали, постулює найнагальніші сенси. Водночас мовний ландшафт стає важелем впливу на пересічну людину, а тому глобальніше – інструментом для моделювання нової

ідентичності української громади. Мовний ландшафт міста є комунікаційним медіатором між владою і народом, бізнесом і споживачем, індивідом і спільнотою. Мовний ландшафт міста демонструє, наскільки соціум живе у мові, і як мова говорить про соціум.

Велика війна стала каталізатором глобальних зрушень в українському суспільстві, а тому й інтенсифікувала низку змін у сучасній українській мові. Студії над мовним ландшафтом м. Києва безперечно є однією з ланок вивчення загального процесу розвитку української мови.

Аналіз досліджень. Уперше про мовний ландшафт як про мову «дорожніх знаків, рекламних плакатів, назв вулиць, топонімів, вивісок на закладах торгівлі та урядових будинках» написали Р. Лондрі й Р. Бурі (Landry, Bourhis, 1997: 25). Соціолінгвісти згодом почали вкладати у цей термін й інші смисли – сукупність мов, які функціонують у країні, комплекс діалектів однієї мови, мовний ринок, екологія мови тощо (Белей, 2010: 36). Схиляємося до розуміння мовного ландшафту, запропонованого Б. М. Ажнюком: «як сукупності візуальних репрезентацій мови на соціально значущих об'єктах» (Ажнюк, 2024: 92). Вивченню згаданої проблематики праці присвятили Л. Л. Белей, С. О. Соколова, Г. П. Мацюк, О. Г. Руда, Ю. О. Олійник, О. Б. Галай, А. А. Титаренко та ін.

Питання взаємодії мови і війни нині є одним із найактуальніших в українській лінгвістиці. Варто згадати останні дві колективні монографії, зосереджені на цій темі, оприлюднені науковцями Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України – «Мова і війна: динаміка мовної системи і мовна політика» (Мова і війна, 2024) і Інституту української мови НАН України – «Український етномовний континуум в умовах війни Росії проти України» (Український континуум, 2024). Серед авторів зазначених публікацій – О. О. Тараненко, Б. М. Ажнюк, В. М. Бріцин, М. Мозер, Г. М. Яворська, Л. Біланюк, Л. Т. Масенко, О. М. Данилевська, І. І. Брага та ін.

Відсутність комплексного дослідження мови війни у мовному ландшафті міста зумовлює актуальність здійснених нами студій.

Мета статті: зібрати надписи, що з'явилися у лінгвістичному ландшафті м. Києва упродовж 2023–2024 рр.; виокремити з накопиченого матеріалу тексти, марковані воєнною тематикою; проаналізувати мовні особливості надписів; прослідкувати динаміку змін мовного ландшафту столиці України.

Виклад основного матеріалу. Упродовж майже двох років (із літа 2023 р. по осінь 2024 р.)

у публічному просторі м. Києва (переважно у центральних районах) нами було зафіксовано майже 500 надписів, тематично пов'язаних із Великою війною. До зібраного матеріалу увійшли рекламні тексти на білбордах і сітілайтах, приватні нотатки у кав'ярнях, надписи на банках для чайових і наклейках у підземних переходах, графіті, тексти на екранах банківських терміналів і т. д.

Мовні ландшафти столиці держави, яка воює, і столиці мирної країни суттєво відрізняються: через об'єктивні причини змінюються пріоритети і настрої громади, тож формуються відмінні аудиторії з різними очікуваннями і запитамі, відповідно до чого модифікується трансльована інформація. У м. Києві часу Великої війни публічний простір майже позбавлений політичної реклами. Відбулася зміна позиціонування частини комерційних текстів (часто віднаходимо спекулювання з бізнесовою метою актуальними подіями і державними нарративами, а подекуди і використання чутливих тем). Зменшилася кількість інформації розважального характеру; відсоток реклами і повідомлень соціального спрямування, більш маркованих «воєнними реаліями», значно зріс.

Примітно, що лише частину текстів, які активно функціонують, наприклад, у засобах масової інформації, відтворено в публічному просторі столиці. У міських комунікаційних площинах низка мовних елементів з'являється пізніше, ніж в усному мовленні, у соцмережах, у пресі, де ці лексеми чи фрази вже закріпилися, багатократно вживані і впізнавані, стали мемами. Водночас місто подекуди проявляє текст (приватний, належний маргінальним групам), що не буде оприлюдненим в офіційних мас-медіа.

Мовний ландшафт м. Києва оперативіно відзеркалює загальну суспільно-подієву динаміку. На початку повномасштабного російського вторгнення публічний простір був насичений надписами, які містили принизливі номінації президента агресивної держави, заклики, куди мав іти російський воєнний корабель і т. ін. Уже восени 2023 р. такі тексти з «мапи» м. Києва вже майже зникли, із актуальних у 2022 р. зафіксовано лише окремі: «Путін х..ло», «Доброго вечора, ми з України!», «Геть з України, москаль некрасивий!», «Чорнобаївка – росія 26 : 0», «Мрію не знищити», «Захисниця України свята Джавеліна», «Німарс чудотворний», «Депозити «Все буде паляниця»». На кінець 2024 р. можемо констатувати, що наведені лексеми і фрази втратили актуальність і перестали існувати у мовному ландшафті столиці (єдиний виняток – вживання слова *бавовна*, яке у 2022 р. було дуже розповсюдженим: «Збір коштів

на маленьку та велику бавовну. Міжнародний легіон при ГУР МО України»).

На третій рік Великої війни українська мова стала виразником і маркером етнічної ідентичності сьогочасної мовної спільноти. Переважна більшість проаналізованих надписів українськомовна; восени 2024 р. було знайдено лише один російськомовний плакат «Из Марика с любовью», але це унікальний випадок на тлі решти матеріалу.

Прикметною рисою є поширення англомовних текстів (або ж надписів із вкрапленнями англійською мовою), що є проявом, по-перше, збільшення престижу англійської мови, а, по-друге, загальної тенденції до гібридизації мовного ландшафту. Виокремимо такі випадки: самостійні англомовні надписи («Free Azovstal defenders», «Defend your tradition», «Misanthropic Division. White Eagle Art», «Military Brotherhood. Feuer nation», «Stop russian locust»); комбінування у тексті різномовних речень («Небачена сила. Unseen force. Ненасильницький опір на окупованих територіях», «Combat squad. Купуючи військовий мерч ви підтримуєте підрозділ», «Екологічний Батальйон. Save Kherson», «Україна. The Evil Empire Must Fall»); транслітерація латиницею окремого слова чи словосполучення («Вступай у KRAKEN. Якісне спорядження...», «Brama. Онлайн варта України», «PROTEZ foundation center», «Благодійний спорт фест. Дука Гонка. Шлях до перемоги!...»); вживання англійської назви бренду (із використанням елементів мовної гри) («WOGONH допомоги. Збираємо загін роботів», «Сотні дронів для Перемоги. Mavic від Amic»). Окремо можемо говорити про функціонування адаптованих лексем-англізмів: «Скам русні...» (< англ. *scam* 'афера, шахрайство' (Словник, 2022: 218)), «... Підтримка в кризовій ситуації Захисникам і Захисницям та членам їхніх родин у «Київ Мілітарі Хаб...» (< англ. *military* 'військовий; воєнний' (Новий англійсько-український, 2002: 274)), «10 грн з поїздки з вокзалу = донат у фонд «Повернись живим» від твого району», «Приймай донатний виклик Bolt та Visa», «93 ОМБР Холодний яр. ...Приєднатись. Задонатити...», «...Донат свій час на захист інфопростору...» (< англ. *donate* 'добровільна грошова пожертва на підтримку певного проекту чи автора' (Словник, 2022: 108)). Щодо лексеми донат варто сказати, що це слово сьогодні вже адаптоване українською мовою – бачимо виникнення прикметника донатний, дієслів донатити, задонатити. Цікаво, що у «Словнику новітніх англійзмів» (2022 р.) ще віднаходимо донейт і донейтити (Словник, 2022: 108), витіснені за останні два роки. Водночас про-

цес повного заміщення питомої лексеми не відбувся, адже зафіксовано: «Благодійний виступ від військового-діджея...», «Благодійний внесок...».

У текстах публічного простору м. Києва констатуємо відсутність лексеми мир (минулого року було зауважено лише один випадок: «Мир народжується з серця жінки» – і в цьому можна було вбачати проекцію тривалого збройного протистояння). Водночас лексема війна також малопоширена (але потрібно звернути увагу на появу у 2024 р. найменування Велика війна: «...UANI-MALS евакуювала цуценят та ще 4342 тварини за час тварини за час Великої війни», «Корупція вбиває! Тим більше під час війни!...», «Допомагаймо дітям, що зіткнулися із жахіттями війни, разом!», «Христина Біляковська. Вікторія Середа. Я тебе... війна). Також фіксуємо випадки використання прикметника воєнний – «Тут можна купити подарунковий сертифікат та гарантовано отримати у подарунок першу марку «Русській воєнний корабль, іді...!», «Музей воєнного дитинства. Вийти з тіні...», «Виставка воєнної фотографії. Її очима».

В активному вжитку упродовж останніх трьох років лексика військової тематики: «Бофони – на дрони! Долучайся», «Подаруй гранатомет штурмовику. Support Azov...», «Збройні Сили України. Полк рейнджерів...», «Розправ крила. Перетвори свої бонуси на розвідувальні дрони», «Поясни дітям правила поведінки з мінами», «7 липня – День Військово-Морських сил Збройних Сил України...», «Вступай на ab3.army. Рекрут. Третя штурмова», «Мова твоя зброя. Тренуй, вживай україномовний контент», «Снаряди є, потрібен ти», «Подаруйте книгу на фронт. «Книги на фронт». Подаруйте книжку і слова вдячності військовим на передовій», «Підйомна сила. Авіація піхоти...», «Азов VI. Ми... відкриваємо спільний збір на потреби наших військових, а саме: для Гвардії наступу для 45 батальйону 31 бригади» і т. д.

У 2024 р. з'явилися найменування нових реалій і процесів, які ще минулого року не фігурували: смерть, жорстокість, загиблі, полон (полонені), безвісті зниклі: «Цивільні полонені – це не просто статистика. Ти пам'ятаєш, що тисячі цивільних в полоні? Забуття гірше смерті!», «Оленівка. Квінтесенція жорстокості. ... Серед загиблих були учасники Революції гідності», «Загиблих в Оленівці досі ховають у закритих трунах. ... Азовці досі гинуть у полоні...», «53 бригада, безвісті зниклі у Донецькій області».

Повернулися з пасивного стану лексикону слова окупований, цивільний, мобілізація, тиловик, ветеран (до речі, віднайдено і фемінітив вете-

ранка), які у 2023 р., як показує зібраний матеріал, були відсутні: «...Ненасильницький опір на окупованих територіях», «Цивільні в полоні...», «Кожне зникнення цивільного – крик про допомогу. Не ігноруй їхній біль», «...Долучайся до наших лав за контрактом чи мобілізацією», «Шлях ветеранів і ветеранок. Я теж повернувся «чужим» у цивільний світ», «...Тиловик Азову...», «Відраховуємо 1 гривню з кожної транзакції на спортивні протези для ветеранів», «Парки – ветеранам а не забудовникам!».

У проаналізованому масиві текстів (2023–2024) помітна активність абстрактної лексики на позначення етичних категорій, що підвищує експресивність тексту (*перемога, свобода, стійкість, незламність, воля, сила* тощо): «Наближай перемогу!», «Наша доля – Перемога», «Допомагаємо аеророзвідці, підтримаємо крила Перемоги!», «Збір на розмінування країни. Шлях до перемоги лежить крізь мінні поля...», «Без обмежень. Разом до перемоги», «Підтримуємо Кримський фронт. Разом до Криму! Разом до Перемоги!», «Стань перемогою. 71 окрема єгерська бригада», «Стань воїном перемоги. Об'єднана штурмова бригада «Лють»», «Працюй у ритмі перемоги. 4 танкова бригада...»; «Стійкість – моя сила», «Гарантія стійкості на зиму», «Буревій. Незламність наше друге я», «Київський марафон незламності 12–13 жовтня. 50% від прибутку на потреби United24»; «Дух. Сила. Воля», «Сіль кам'яна «Воля». Волю українців не купити, але можна – особливу сіль «Воля» на полицях магазинів», «ВОЛЯ від torshynska. Заряджай незламну волю», «Волю хоробрих не зламати. З Днем захисників і захисниць України!»; «Рубіж. Свобода. Бийся! Мстися! Звільняй!», «Свобода в кожному вогнищі, честь в кожному серці. Спецпідрозділ Стугна...», «Цінувати свою і поважати чужу свободу», «...З безмежною повагою, вдячністю і захопленням кожною, хто виборює нашу свободу...», «Ніколи не варто вірити, що свобода, щастя та життя – це дар з небес...»; «Сила це образ мислення», «Разом ми сила та міць», «Стресостійкість – твоя сила», «Правда наша сила...», «Щоби дитина почувалася впевненіше, допоможі їй знайти символ сили», «Підйомна сила. Авіація піхоти. Крізь вогонь».

У мовному ландшафті міста з 2023 р. фіксуємо появу лексем *герой, героїчний* (що є результатом усвідомлення і прийняття травматичних подій і втрат внаслідок війни, а також засвідчує залучення мовного ландшафту до практик меморіалізації): «Ігор Брановицький. Наші герої – символ єднання і гордість нації. Герой України», «Лікуй героя. Бла-

годійна Акція від PROSTOR «ЛІКУЙ ГЕРОЯ» за для підтримки лікування та відновлення здоров'я військових...», «...Збір для родини полеглого героя Ігоря Чаки Кусочка», «Петро Щербина. Битва за Ірпінь. Хроніка героїчних подій», «...Володимир Жезло, ветеран війни, учасник матчу за героїв. Мій матч за героїв...».

В онімному інвентарі публічного простору м. Києва з кожним роком все частотніші позивні військових: «...Олесь Маляревич «Одіссей» заступник командира батальйону ударних БПАК «Ахіллес»», «Воювати будуть всі. Обери свій підрозділ зараз. Долучайся до лав батальйону «Вовки Да Вінчі»», ««Чака» в строю...», ««Мирний» командир відділення інструкторів (Хартія)», «Полк Азов – Янголи Маріуполя! Губарєв Дмитро «Слендер»...», «...Хартія. 13 бригада Національної гвардії України. «Корнет» командир бригади», «SOLO by Karaya...».

Російських агресорів у 2023 р. означено лексемами *орки, русня, москаль, рашист, раша, поребрик*: «Геть з України, москаль некрасивий!», «Наші без раші», «Перечікуєш тривогу в метро? Заходь на Київстар ТБ і візуалізуй, як палає за поребриком», «Очі москаля». Наступного року фігурують слова *ворог, русня, росіянин, московські окупанти*: «Служба безпеки України. Ворог приречений! Відплата неминуча», «Проект «Наші люди». Грунт медіа. Геолокація різна, ворог – спільний», «Нелегальні казино фінансують атаки ворога», «+ гривня – росіянин», «...Мобілізація! Захисти націю від московських окупантів!», «...Влаштуємо русні ... дронопад», «Кривна єдність. Досить! Годувати наших ворогів».

Обсценної лексики не знаходимо (тобто пошук нових виражальних засобів не переступає загалом норм літературної мови); є одиничні випадки прояву мови ненависті (2024 р.: «Зеля ухилинт № 1», «Генерал м'ясник»). Зрідка зауважуємо використання жаргонізмів, що, вочевидь, спрямоване на привернення уваги молодіжної аудиторії: «Запакуй небо. Прокачай ППО. Замовляй у пошто-мат...», «Азовський рух. Двіжуй разом з нами...», «III окрема штурмова бригада. Двіж тільки починається. Збройні сили України...».

У зафіксованих надписах і текстах із вулиць м. Києва яскраво видно смислову опозицію «свій / чужий», що проявляється у вживанні займенників *ти/ твій, наш, свій*.

Використання займенника 2 ос. одн. *ти* (присвійний *твій*) сприяє інтимізації, близькості, стиранню кордонів у спілкування, посилює розмовність тексту: «Ти донатити – вони рятують...», «Снаряди є, потрібен ти», «Кіногерої на сторожі

твого переможного настрою», «...Будь другом. Собі теж. Ти як?», «Підтримуємо твоїх, своїх, наших!...», «...Звертайся, якщо тобі потрібна кваліфікована соціально-психологічна допомога. Центр допомоги врятованим», «Мова твоя зброя. Тренуй вживай країномовний контент».

Ще один активний займенник – присвійний наш: «...Наша допомога ЗСУ вже 5 млрд і 200 млн гривень», «Звільніть наш Азов», «...З безмежною повагою, вдячністю і захопленням кожною, хто виборює нашу свободу», «Буревій. Незламність наше друге я», «...Наше бачення – твоє спецпризначення...», «...Долучайся до наших лав за контрактом чи мобілізацією...», «...Наші герої – символ єднання і гордість нації...».

Завдяки вживанню присвійного займенника свій увагу акцентовано на суб'єкті дії: «...Обери свою професію у бригаді...», «Азов. Зроби свій вибір», «Воювати будуть всі. Обери свій підрозділ зараз...», «Сухопутні війська. Дрон Форс. Обери свій шлях...», «Цінувати свою і поважати чужу свободу», «...Обери своє місце у війську, долучайся!», «...Покажи свою лютю...».

Як прояв механізму мовної економії фіксуємо масове вживання абрєвіатур (ВПО (внутрішньо переміщена особа), БпАК (безпілотний авіаційний комплекс), ОШБр (окрема штурмова бригада), ОМБр (окрема механізована бригада), ППО (протиповітряна оборона), ЗСУ (Збройні сили України), БПЛА (безпілотний літальний апарат), ОБСП (окремий батальйон спеціального призначення), ЦСО (Центр спеціальних операцій), ССО (Сили спеціальних операцій), ГУР (Головне управління розвідки), РЕБ (радіоелектронна боротьба), НГУ (Національна гвардія України): «З турБОТою до Кожного ВПО...», «Батальйон ударних БпАК 92 ОШБр АХІЛЛЕС...», «93 ОМБр Холодний яр...», «Єдиний рекрутинговий центр ССО ЗСУ...», «...Вступай до ЦСО «А» СБУ!», «...Долучайся до підрозділів БПЛА!», «...Командний збір на РЕБ для бригади НГУ «Азов»...», «...1 гривню з продажу товарів з відповідною позначкою передаємо на тактичну медицину для ГУР бригади «АЗОВ», батальйону «Вовки да Вінчі», 3 ОШБр...», «...22 ОБСП. Сильні, бо вільні...», «Благодійний велопарад дівчат.... Квиток – донат на ППО».

У текстах мовного ландшафту столиці 2023–2024 рр. виокремлюємо низку неологізмів: *загранатометь, контрнастрій, добротовари, добродонат, геройкар, фурорний, такмедитація, дронопад: «Загранатометь на контрнаступ», «Геройкар – авто для українських героїв!», «Фурорний збір на ЗСУ», «Купуйте добротовари. 1 гривня з кожного добротовару перетворюється на добродонат для захисту українських дітей-сиріт», «Заряджай своїх на контрнастрій. Донатимо на передову. Долучайтеся», «Такмедитація. Встановіть застосунок «Сільпо» – це плюс 20 грн на порятунок життя...», «Дронопад. Збираємо 3,5 млн грн на 100 frv для збиття ворожих розвідувальних дронів».*

В аналізованому матеріалі примітний пласт літературних цитат: «А ми нашу славу Україну розвеселимо» («Ой, у лузі червона калина», гімн українських січових стрільців), «Кохайтеся чорноброві, та не з москалями» (поема «Катерина» Т. Г. Шевченка), «Україна – рідна мати героїв» («Молитва українського націоналіста» О. А. Мащак), «Око за око. Зуб за зуб. Загризу за тризуб» (Біблія; пісня «Батьківщина» гурту KALUSH і SKOFCи), «...Іду на ви» («Повість минулих літ»); «...Стережіться вовків у овечих шкурах!» (Біблія), «...Людина нібито не літає... А крила має!...» («Крила» Л. Костенко), «І на оновленій землі врага не буде...» («І Архімед, і Галілей» Т. Г. Шевченка).

Висновки. Дослідження мовного ландшафту м. Києва під час Великої війни у 2023–2024 рр. важливе і для теоретичного осмислення взаємодії мови та соціуму, і для синхронного відстеження різномірних змін у сучасній українській мові. Цікаво простежити динаміку трансформацій мовного ландшафту столиці у наступні роки, а також порівняти ці процеси з механізмами, властивими мовним ландшафтам інших міст України, останні, вочевидь, матимуть свою регіональну специфіку. Спостереження і висновки щодо таких студій слугуватимуть поглибленню розуміння ролі лінгвістичного ландшафту та ефективності використання його інструментарію і при формуванні продуманої гуманітарної політики (у тому числі мовної), і при ефективному застосуванні у сучасних гібридних війнах, і у поствоєнній відбудові держави тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ажнюк Б. М. Семіотичне конструювання публічного простору: війна і мова. Мова і війна: динаміка мовної системи і мовна політика: монографія. К.: Видавничий дім Дмитра Бураго. 2024. С. 88–122.
2. Белей Л. Л. Соціолінгвістичне висвітлення терміна «мовний ландшафт». Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Філологія. Соціальні комунікації». Ужгород, 2010. Вип. 23. С. 36–40.
3. Мова і війна: динаміка мовної системи і мовна політика: монографія. К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2024. 616 с.

4. Новий англійсько-український, українсько-англійський словник: 50 тисяч слів та словосполучень. / Уклад.: Биховець Н. М. та ін.; за ред. Ю. О. Жлуктенка, Н. М. Биховець. К.: А. С. К., 2002. 880 с.
5. Словник новітніх англійзмів / Уклад.: Л. Белей, А. Гончаренко, М. Ківу, І. Олександрук. К.: Наукова думка, 2022. 320 с.
6. Український етномовний континуум в умовах війни Росії проти України: монографія / відп. редактор С. О. Соколова. К.: Інститут української мови НАН України, 2024. 366 с.
7. Landry R., Bourhis R. Y. Linguistic Landscape and Ethnolinguistic Vitality. An Empirical Study. *Journal of Language and Social Psychology*. 1997. № 16 (1). P. 23–49.

REFERENCES

1. Azhniuk B. (2024) Semiotychnе konstruiuvannia publicnogo prostoru: viina i mova [Semiotic construction of public space: war and language]. *Mova i viina: dynamika movnoi systemy i movna polityka: monohrafiia*. Kyiv: Vydavnychiy dim Dmytra Buraho. 88–122. [in Ukrainian].
2. Belei L. (2010) Sotsiolingvistychnе vysvitlennia termina «movnyi landshaft» [Sociolinguistic coverage of the term «linguistic landscape»]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriiia «Filolohiia. Sotsialni komunikatsii»*. 23. 36–40. [in Ukrainian].
3. Mova i viina: dynamika movnoi systemy i movna polityka: monohrafiia (2024) [Language and War: The Dynamics of the Language System and Language Policy: a monograph]. Kyiv: Vydavnychiy dim Dmytra Buraho. 616. [in Ukrainian].
4. Novyi anhliisko-ukrainskyi, ukrainsko-anhliiskyi slovnyk: 50 tysyach sliv ta svolospoluchen (2002) [New English-Ukrainian, Ukrainian-English dictionary: 50 thousand words and phrases] / Uklad.: Bykhovets N. M. ta in.; za red. Yu. O. Zhluktenka, N. M. Bykhovets. Kyiv: A. S. K. 880.
5. Slovnyk novitnikh anhlyzmiv (2022) [Dictionary of Modern Anglicisms] / Uklad.: L. Belei, A. Honcharenko, M. Kivu, I. Oleksandruk. Kyiv: Naukova dumka. 320. [in Ukrainian].
6. Ukrainskyi etnomovnyi kontynuuum v umovakh viiny Rosii proty Ukrainy: monohrafiia (2024) [The Ukrainian ethnolinguistic continuum in the context of Russia's war against Ukraine: a monograph] / vidp. redaktor S. O. Sokolova. Kyiv: The Institute of the Ukrainian Language of the NAS of Ukraine. 366. [in Ukrainian].
7. Landry R., Bourhis R. Y. (1997) Linguistic Landscape and Ethnolinguistic Vitality. An Empirical Study. *Journal of Language and Social Psychology*. 16 (1). 23–49.